

3.5.3.2 Inom ramen för initiativet Jeremie (*Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises*) kommer de nationella och regionala myndigheterna att kunna fördela resurser från ERUF i form av finansieringsinstrument som är anpassade till marknadens funktionssätt, t.ex. eget kapital, riskkapital, garantier eller lån. Jeremie-initiativet har utformats för att kunna dra största möjliga nytta av ERUF:s finansiering genom att fungera som hävstång för ytterligare resurser samtidigt som genomförandet skall underlättas genom en flexibel regelram. 2007 skall EIF:s kapital ökas i syfte att komplettera resurserna i programmet för konkurrenskraft och innovation och Jeremie. Enligt beräkningarna kommer fram till 2013 mer än en miljon småföretag att ha dragit nytta av EIF:s finansieringsinstrument.

3.5.3.3 Om detta kan ske med hög hävstångseffekt (så att till exempel 1 euro från gemenskapsbudgeten skapar 50 euro för småföretagen i form av garantier) och om finansieringsinstrumenten kan spela en aktiv roll som katalysator gentemot de

ekonomiska aktörerna (i synnerhet riskkapitalfonder) finns det skäl att se gemenskapens finansieringsinstrument som en av de bästa metoderna inom ramen för Lissabondagordningen. För att se till att de tekniska tillämpningarna utnyttjas mer inom ramen för programmet för konkurrenskraft och innovation vore det lämpligt med målinriktning på universitet och småföretag och att lägga större tyngdpunkt på identifieringen av immateriellt kapital, överenskommelser, samarbetsavtalen och de eventuella vinsterna. Ett lyckat genomförande bör säkerställas genom Jeremie-initiativet på ett liknande sätt som gäller regleringen av statsstöd.

3.5.4 2006 kom EIB och EIF överens om gemensamma operationer som innebär en samordning av EIB:s krediter och EIF:s garantier för innovativa små och medelstora företag. Det är troligt att ytterligare sådana operationer kommer att utvecklas, i synnerhet inom ramen för Jeremie.

Bryssel den 11 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Dimitris DIMITRIADIS

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Sysselsättning för prioriterade kategorier – Lissabonstrategin"

(2007/C 256/18)

Den 14 september 2006 (bekräftat den 26 oktober 2006) beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (inom ramen för det arbete som EESK utför på begäran av Europeiska rådet den 23-24 mars 2006) att i enlighet med artikel 31 i arbetsordningen utarbeta en informationsrapport om "Sysselsättning för prioriterade kategorier (Lissabonstrategin)".

Den 15 mars 2007 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen omvandla informationsrapporten till ett yttrande på eget initiativ.

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 18 juni 2007. Föredragande var **Wolfgang Greif**.

Vid sin 437:e plenarsession den 11-12 juli 2007 (sammanträdet den 12 juli 2007) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 122 röster för och 2 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 I detta yttrande visas att de ambitiösa sysselsättningsmålen från Lissabon endast i viss utsträckning har uppnåtts kvantitativt, och att det finns tydliga skillnader mellan länderna som måste beaktas. Också i fråga om kvaliteten i sysselsättningsfallena är bilden motsägelsefull: Positiva exempel på god praxis i sysselsättningspolitiken i några medlemsländer, som man enligt EESK i framtiden bör samla in och utvärdera systematiskt, ställs mot oroande uppgifter för EU som helhet.

ningsökning som under de senaste åren har kunnat observeras i synnerhet för kvinnor i hög utsträckning har inneburit fler deltidsarbeten. För äldre arbetstagare finns en tydlig brist på lämpliga arbetsplatser och för ungdomar kan man notera en kraftig ökning av atypiska (icke-standardiserade) anställningsformer, ibland utan tillräckligt rättsligt skydd och social trygghet.

— Trots att de flesta arbetsplatserna i EU som helhet har standardarbetsförhållanden kan man fastställa att den sysselsätt-

— Integrationsmöjligheterna på arbetsmarknaden har knappast förbättrats för missgynnade grupper (vilket visas av den ihållande höga långtidsarbetslösheten och den förhållandevis

höga arbetslösheten bland unga och lågkvalificerade samt den låga sysselsättningen framför allt bland äldre). Också för socialt utestängda grupper är arbetsmarknadssituationen fortfarande mycket problematisk.

1.2 Mot denna bakgrund anser kommittén att det är viktigt att man i den pågående debatten om flexicurity-begreppet fastställer att man till varje definition av detta begrepp måste knyta åtgärder för anpassningsbarhet hos företag och arbetstagare med ett stort mått av social trygghet, aktiv arbetsmarknadspolitik, utbildning och fortbildning samt tillgång till sociala tjänster.

1.3 EESK anser att följande punkter i framtiden bör beaktas i större utsträckning inom ramen för den nationella social- och sysselsättningspolitiken med avseende på de prioriterade grupper på arbetsmarknaden som behandlas i yttrandet:

- Åtgärder för att främja ungdomars inträde på arbetsmarknaden med målsättningen att skaffa dem en första anställning som även har framtidsperspektiv.
- Ökade satsningar på att bekämpa den diskriminering som kvarstår på många områden på grund av ålder, kön, funktionshinder eller etnisk härkomst, särskilt i fråga om tillgång till utbildning samt tillgång till och möjligheten att stanna kvar på arbetsmarknaden.
- Ökad trygghet på arbetsmarknaden och kamp mot osäkra arbetsförhållanden, bland annat genom att säkerställa att arbetslösa inte tvingas ta anställning utan social trygghet, genom att bekämpa svartarbete och genom att förhindra utnyttjande av tillfälligt anställda arbetstagare.
- Åtgärder för att förbättra arbetsplatsernas kvalitet och skydda arbetstagarna mot diskriminering.
- Ökade investeringar i kvalitet och åldersanpassad utformning av arbetsplatserna.
- Investeringar i grund- och vidareutbildning samt livslångt lärande, och undanröjande av de befintliga skillnaderna mellan utbudet och arbetsmarknadens efterfrågan vad avser kvalifikationer.
- Modernisering och förbättringar överallt där så krävs på området social trygghet för icke-standardiserade sysselsättningsformer.
- Åtgärder för att minska den könsberoende segregeringen av arbetsmarknaden, särskilt genom åtgärder för att göra det möjligt att förena arbete och familj (i synnerhet utbyggnad

av heltäckande barnomsorg och former av stöd för personer i behov av vård och deras familjer, däribland vårdinrättningar öppna dygnet runt för sådana personer).

- Undanröjande av hinder för personer med vårdansvar för att (åter)inträda och stanna kvar på arbetsmarknaden och incitament för att öka fädernas deltagande i vården av barnen.
- Framtagande av lämpliga incitament och stöd för företagen så att de kan anställa fler unga och äldre arbetstagare med särskilda problem på arbetsmarknaden.

1.4 För socialt utestängda grupper är dessutom särskilda åtgärder nödvändiga:

- Utveckling av transitarbetsmarknader med lämpliga incitament för företagen att anställa genom samtidigt stöd till de berörda att övervinna de problem som orsakar deras sociala utestängning (varvid det gäller att undvika oönskade konsekvenser som exempelvis snedvridning av konkurrensen).
- Sysselsättningsinitiativ inom det icke-vinstdrivande området, särskilt offentliga tjänster, har här en särskild roll. På motsvarande sätt bör främjande åtgärder vidtas inom ramen för den arbetsmarknadspolitiska budgeten.

1.5 EESK vill peka på att genomförandet av de prioriteringar som redovisas i detta yttrande i många EU-länder kräver ökade sysselsättningspolitiska insatser, och att tillräckliga budgetmedel därför måste göras tillgängliga.

- Åtgärder inom ramen för den aktiva arbetsmarknadspolitiken på nationell och europeisk nivå kommer därför inte att lyckas om de inte beaktas i tillräcklig utsträckning i medlemsstaternas budgetplanering.
- Här konstaterar kommittén att det i ett flertal medlemsstater finns en klyfta mellan förslagen om arbetsmarknadspolitiska initiativ – exempelvis inom ramen för de nationella reformplanerna – och budgettäckningen ⁽¹⁾.
- Positiva exempel från olika länder bör beaktas i större utsträckning i de nationella handlingsprogrammen och Europeiska socialfonden 2007-2013 bör utnyttjas i lämplig omfattning.

1.6 EESK har i detta sammanhang redan flera gånger påpekat att denna budgettäckning kräver en gynnsam makroekonomisk miljö, inriktad på en tillväxtorienterad ekonomisk politik som syftar till att överbrygga långvariga konjunktursvackor ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Se EESK:s yttrande av den 17 maj 2006 om "Förslag till rådets beslut om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik" föredragande: Greif (EUT C 195, 18.8.2006).

⁽²⁾ Se högnivågruppens rapport från maj 2004 om socialpolitikens framtid i den utvidgade Europeiska unionen.

1.7 I många medlemsstater har de sociala avgifter som är knutna till arbetskostnaderna stigit till en så hög nivå att de kan inverka negativt på skapandet av sysselsättningsstillfällen. I många fall kan det, på grund av att skillnaden är så liten mellan förvärvsinkomst efter skatt och de sociala transfereringarna, upplevas som oattraktivt att börja arbeta. Det gäller att undvika sådana så kallade arbetslöshetsfällor utan att äventyra den sociala tryggheten. Kommittén instämmer i detta sammanhang i rekommendationerna från högnivågruppen om socialpolitikens framtid i den utvidgade unionen att finansieringsbasen för de sociala trygghetssystemen måste breddas och belastningen fördelas jämnare på alla produktionsfaktorer för att avlasta faktorn arbete⁽³⁾.

1.8 När det gäller den kommande översynen av de sysselsättningspolitiska riktlinjerna 2008 anser EESK att det krävs hårdare prioriteringar och konkretisering på de flesta av de områden som berörs.

- Kommittén förordar därför att de mål som fastställs på europeisk nivå skall vara mer bindande så att medlemsstaterna får en klar och tydlig ram med entydiga förpliktelser. Kommissionen bör ha en större roll i kontrollen av genomförandet av sysselsättningsstrategin inom medlemsstaterna.
- EESK förordar dessutom ytterligare arbete med målen, framför allt i fråga om sysselsättningen bland unga och kampen mot ungdomsarbetslösheten (t.ex. en sänkning till sex månader av tidsgränsen innan åtgärder sätts in för ungdomar som söker lärlingsplatser eller arbete), jämställdhetsarbetet, stödet till funktionshindrade och integrationen av invandrare.
- Kommittén skulle vilja att de nationella reformprogrammen med avseende på sysselsättningspolitiken i framtiden var mer ambitiösa. EESK skulle också vilja se en kvalitativ förbättring när det gäller tidsgränser, ansvarstagande, bindande bestämmelser och ekonomiska villkor. Mot den bakgrunden rekommenderar EESK diskussioner om konkreta mål för avsättande av budgetmedel till åtgärder inom den aktiva arbetsmarknadspolitikerna i de enskilda medlemsstaterna.

Kommittén kommer att lägga fram sina ståndpunkter när det gäller anpassningen av de sysselsättningspolitiska riktlinjerna 2009 i ett särskilt yttrande.

2. Bakgrund

2.1 I slutsatserna från Europeiska rådets möte den 23-24 mars 2006 uppmanades EESK att inför vårtoppmötet 2008 utarbeta "sammanfattande rapporter till stöd för partnerskapet för tillväxt och sysselsättning", bl.a. om "Sysselsättning

för prioriterade kategorier". EESK lägger mot den bakgrunden fram följande initiativytrande som utarbetats i samarbete med sakkunniga från nationella ekonomiska och sociala råd.

2.2 EESK har alltid påpekat att ökad konkurrenskraft och hållbar ekonomisk tillväxt inom ramen för Lissabonstrategin inte är något självändamål utan bör leda till att man kommer till rätta med den höga arbetslösheten inom EU och verkar för full sysselsättning, en stabilare grund för de sociala trygghetssystemen och kampen mot social marginalisering⁽⁴⁾.

2.3 På det sysselsättningspolitiska området skall därför Lissabonstrategin ge nya impulser till den europeiska sysselsättningsstrategin så att deltagandet på arbetsmarknaden och arbetets kvalitet kan öka. Syftet med Lissabonstrategin är inte bara ökad sysselsättning. Det handlar också om en förbättring av arbetsplatsernas kvalitet. Investeringar i mänskliga resurser, forskning, teknik och innovationer ges följaktligen samma prioritet som arbetsmarknads- och strukturpolitiska åtgärder⁽⁵⁾.

2.4 EESK kommer i det föreliggande yttrandet att inrikta sin analys på utvecklingen på den europeiska arbetsmarknaden och sina politiska rekommendationer på de målgrupper för vilka rådet flera gånger har uppmanat medlemsstaterna att vidta särskilda åtgärder för att

- förbättra de ungas situation på arbetsmarknaden och avsevärt minska ungdomsarbetslösheten,
- genomföra strategier för aktivt åldrande för att äldre skall kunna stanna kvar i yrkeslivet längre,
- agera kraftfullt för att främja sysselsättningen bland kvinnor och förbättra möjligheterna för både kvinnor och män att förena yrkesliv och familj,
- förbättra möjligheterna för funktionshindrade att komma in och stanna kvar på arbetsmarknaden,
- förbättra deltagandet och möjligheterna på arbetsmarknaden för invandrare och etniska minoriteter.

2.5 För dessa målgrupper kommer EESK att föreslå åtgärds paket med förebyggande och aktiva (åter)integreringsåtgärder som bör beaktas i större utsträckning inom arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiken i medlemsstaterna. Också de socialt utestängda grupperna, som i många fall är uteslutna från arbetsmarknaden, kommer att behandlas. Med utgångspunkt i detta formuleras politiska rekommendationer, bland annat med avseende på de sysselsättningspolitiska riktlinjerna, som skall ses över vid vårtoppmötet 2008.

⁽⁴⁾ Se EESK:s förberedande yttrande av den 13.9.2006 om "Yrkeslivskvalitet, produktivitet och sysselsättning inför globaliseringen och de demografiska utmaningarna", föredragande: Engelen-Kefer, (EUT C 318, 23.12.2006).

⁽⁵⁾ Se EESK:s initiativytrande av den 9.2.2005 om "Sysselsättningspolitik: EESK:s roll efter utvidgningen och inom ramen för Lissabonprocessen.", föredragande: Greif, (EUT C 221, 8.9.2005).

⁽³⁾ Se ovan.

3. Andel sysselsatta, arbetslöshet och sysselsättning – en inventering ⁽⁶⁾

3.1 För första gången sedan 2001 ökade sysselsättningen i EU åren 2005 och 2006, med en tydlig minskning av andelen arbetslösa (från 9,0 % 2004 till 7,9 % 2006). Med en tillväxt på 0,6 % avtecknar sig dynamiken i kvinnors sysselsättning i högre utsträckning än för män mot stagnationen under tidigare år. Denna glädjande tendens fortsätter under 2007 ⁽⁷⁾.

3.2 Trots detta är det viktigt att konstatera följande:

- Framstegen med avseende på de delmål som fastställdes i Lissabon och Stockholm sker långsamt och uppnåddes inte under 2005, vare sig i fråga om den allmänna sysselsättningen där målet låg på 67 % (2005: 63,8 %) eller i fråga om kvinnors sysselsättning, med ett mål på 57 % (2005: 56,3 %). Ännu mer uppenbart är det att de mål som fastställdes för 2010 i många medlemsstater och i gemenskapen totalt sett inte kommer att uppnås.
- Även om heltidsarbete även fortsättningsvis är den vanligaste anställningsformen i EU kan man konstatera att den sysselsättningsökning som kunnat observeras under de senaste åren (särskilt hos kvinnor) i hög utsträckning är resultatet av ökat deltidarbete (vilket tydligt framgår om man räknar om den ökade sysselsättningen till heltidsarbete – då kan man i vissa medlemsstater t.o.m. konstatera minskad sysselsättning).
- Ökad sysselsättning kan man under de senaste åren tydligast notera bland äldre. Trots detta ligger andelen sysselsatta bland äldre långt under målet (i åldern 55-64 i snitt per år 2005 endast 42,5 %). Endast 9 EU-länder har uppnått målet på 50 % (stora skillnader mellan kvinnor och män: målet uppnått för män i 17 länder, för kvinnor endast i 4 länder; Skandinavien och Estland).
- År 2005 uppgick ungdomsarbetslösheten till i genomsnitt 18,5 % i EU-25 och var således fortfarande ungefär dubbelt så stor som arbetslösheten totalt sett.
- Trots generella förbättringar i flera medlemsstater, särskilt i länder med hög arbetslöshet, ligger arbetslösheten i EU med strax under 8 % även fortsättningsvis på hög nivå, och den har i vissa länder t.o.m. stigit.
- Regionala skillnader i sysselsättningen är fortfarande stora i vissa medlemsstater (i synnerhet om man räknar i heltidsekvivalenter). Antalet personer i EU-27 som idag bor i regioner

med en arbetslöshet på mer än 15 % har stigit märkbart efter utvidgningarna.

- För socialt utestängda grupper är arbetsmarknadssituationen fortfarande mycket problematisk.

Mot bakgrund av den skisserade utvecklingen på arbetsmarknaden är det alltså, trots vissa framsteg, långt kvar till Lissabonstrategins ambitiösa sysselsättningsmål.

3.3 Detta gäller inte minst eftersom sysselsättningsutvecklingen dessutom uppvisar följande kännetecken och tendenser (med delvis stora skillnader mellan länder och sektorer):

- Integrationsmöjligheterna på arbetsmarknaden har knappast förbättrats för missgynnade grupper (vilket visas av den ihållande höga långtidsarbetslösheten och den förhållandevis höga arbetslösheten bland unga och lågkvalificerade samt den låga sysselsättningen bland äldre).
- Trots att de flesta arbetsplatserna i EU har standardarbetsförhållanden kan man notera en kraftig ökning av atypiska (icke-standardiserade) anställningsformer, ibland utan tillräckligt rättsligt skydd och social trygghet. Totalt sett ökar antalet tillfälliga arbeten, varvid särskilt unga drabbas i mer än genomsnittlig grad. Entreprenadavtal, tidsbegränsat arbete och falskt egenföretagande ⁽⁸⁾ samt osäkra och socialrättsligt sämre sysselsättningsförhållanden ökar kraftigt, även om situationen varierar starkt mellan medlemsstater. Totalt sett ökar otryggheten, i synnerhet i missgynnade grupper. Endast när dessa anställningsformer är fritt valda och ger tillräcklig social trygghet kan de betraktas som "inkörspport" till den reguljära arbetsmarknaden.
- I många medlemsstater har osäkerheten i anställningen ökat, framför allt bland lågkvalificerade och särskilt sådana som inte har avslutat grundutbildningen eller inte har någon yrkesutbildning. På grund av obalansen mellan efterfrågan och utbud i fråga om kvalifikationer blir det särskilt svårt att komma in på arbetsmarknaden och att komma ur arbetslösheten inom yrket.
- För personer med ansvar för vård av barn och andra anhöriga är det liksom tidigare svårt att finna en stabil och tillfredsställande anställning.
- Funktionshindrade hör i stor utsträckning hemma i den grupp som är utestängd från arbetsmarknaden. Enligt de senaste uppgifterna för Europa är endast 40 % av de funktionshindrade yrkesverksamma. Ännu mer oroväckande är siffrorna för svårt funktionshindrade.

⁽⁶⁾ Se bifogade diagram.

⁽⁷⁾ Employment in Europe 2006.

⁽⁸⁾ Se grönboken "En modern arbetsrätt för att möta 2000-talets utmaningar", KOM(2006) 708 slutlig.

- Dessutom finns det ett stort antal personer som är utestängda på grund av beroendesjukdomar, överskuldsetting eller hemlöshet. En integrering av dessa på arbetsmarknaden kräver särskilda sociala åtgärder.
- Arbetsförhållandena och arbetsmarknadsmöjligheterna för invandrare och människor med invandrabakgrund är besvärligare än för den övriga befolkningen i de flesta medlemsstater. Särskild uppmärksamhet bör i detta sammanhang ägnas romerna, som genom Rumäniens och Bulgariens anslutning har blivit EU:s största minoritet – arbetsmarknadssituationen (med en arbetslöshet på upp till 70-90 %) är för dem särskilt oroväckande av flera skäl. EESK kommer att behandla frågan i ett särskilt initiativyttrande.

3.4 Tillväxten i den informella sektorn med osäkra arbetsvillkor och ofta låga löner innebär en fara för att den grupp som inte klarar övergången till den reguljära arbetsmarknaden kommer att förlora kvalifikationer på lång sikt. Denna utveckling (som är svår att siffermässigt bestämma) är inte bara kopplad till stor osäkerhet för de berörda utan leder också till stort bortfall av skatteinkomster och äventyrar på sikt också hållbarheten i EU:s produktionspotential.

4. Att skapa ramar för tillväxt och fler och bättre arbets-tillfällen

4.1 Under många år har de europeiska politiska rekommendationerna framför allt utgått från att problemen på arbetsmarknaden är strukturella. I många medlemsstater lades tyngdpunkten i sysselsättningspolitiken ensidigt på avveckling av allmänna arbetsrättsliga normer, skärpta krav och inskränkta förmåner på det sociala området i kombination med ökad flexibilitet i anställningsvillkoren.

4.2 Aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder som exempelvis främjande av anställbarhet, avlägsnande av kvalifikationsbrister samt integration av missgynnade grupper på arbetsmarknaden har däremot i många länder inte genomförts i tillräcklig utsträckning, även om vissa länder med låga kostnader har ökat satsningarna sedan 1995. I de flesta av de länder för vilka det finns uppgifter har under de senaste åren kostnaderna för aktiva arbetsmarknadsåtgärder i förhållande till de totala utgifterna (passivt och aktivt stöd) rentav sjunkit. Det är mycket viktigt att resurserna för aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder motsvarar utmaningarna och att effektiviteten i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ökas och fokuseras på sina målgrupper.

4.3 EESK har i detta sammanhang redan flera gånger pekat på att arbetsmarknadspolitiska åtgärder och strukturreformer endast kan bli framgångsrika i en gynnsam makroekonomisk

miljö inriktad på att överbrygga långvariga konjunktursvackor och att skapa varaktig tillväxt⁽⁹⁾. Därför krävs på nationell nivå och EU-nivå ett engagemang för en tillväxtorienterad ekonomisk politik med motsvarande förutsättningar för penningpolitiken, skattepolitiken och den ekonomiska politiken.

- Europeiska centralbanken bör framför allt i sin räntepolitik vid lämplig prisstabilitet bidra till ökad ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning, i linje med sitt mandat enligt fördraget. Hög sysselsättningstillväxt kommer endast att uppnås i samband med varaktig ekonomisk tillväxt som ligger över produktivitetstillväxten på medellång sikt.
- Det ökade spelrum som skapas genom den reformerade stabilitets- och tillväxtpakten måste utnyttjas för att möjliggöra konjunkturutjämning i EU-länderna och skapa budgetmässiga marginaler för socialt acceptabla strukturreformer och en balanserad nivå på de offentliga investeringarna.

Lissabonmålen anger den inriktning som investeringarna måste ha: Uppbyggnad av kommunikations- och transportinfrastruktur, klimatskydd, forsknings- och utvecklingsoffensiv, heltäckande barnomsorg, främjande av utbildning och fortbildning, aktiv arbetsmarknadspolitik och arbetsplatser med hög kvalitet. Dessutom bör alla nationella reformprogram vara utformade så att de utgör ett samordnat Europaomfattande program för att stärka den ekonomiska dynamiken som alla aktörer på nationell nivå och på EU-nivå kan bidra till.

5. Effektiv bekämpning av ungdomsarbetslösheten

5.1 Ungdomsarbetslösheten fortsätter att höra till de viktigaste sysselsättningspolitiska frågorna i EU. Den ligger i alla EU-länder över den genomsnittliga arbetslösheten, och är i de flesta EU-länder minst dubbelt så hög som i den övriga befolkningen. I vissa EU-15-länder och i de flesta nya EU-länderna är situationen ännu mer problematisk. Den osäkra arbetsmarknaden har i flera medlemsstater börjat drabba även högkvalificerade.

5.2 Inträdet på arbetsmarknaden sker i ökande utsträckning via alternativa anställningsformer med delvis mycket större osäkerhet på områdena arbetsrätt och social trygghet. Gränserna mellan arbete i formella och informella sektorer suddas ut alltmer. För vissa ungdomsgrupper, bl.a. sådana med låga kvalifikationer eller invandrabakgrund, eller som kommer från missgynnade befolkningsskikt blir övergången till den reguljära arbetsmarknaden allt svårare. Risken att bli kvar i utkanten av arbetsmarknaden stiger särskilt för personer med flera av dessa kännetecken.

⁽⁹⁾ Se bl.a. EESK:s yttrande av den 11 december 2003 om "Allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken 2003-2005" (föredragande: Thomas Delapina) (EUT C 80, 30.3.2004) samt EESK:s yttrande av 17 maj 2006 om "Förslag till rådets beslut om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik", föredragande: Greif (EUT C 195, 18.8.2006).

5.3 Här gäller det att om möjligt ge alla ungdomar framtidsutsikter till annat än osäkra arbetstillfällen. Denna fråga har också demografiska aspekter: Ungdomarnas ekonomiska förhållanden har en avsevärd påverkan på möjligheterna att bilda familj. Det är därför positivt att kommissionen i sin vårrapport vid sidan av ytterligare förbättringar av kvalifikationerna kräver en förstärkning av de aktiva arbetsmarknadsåtgärderna och i synnerhet ett snabbare stöd till ungdomar som söker arbete samt undanröjande av strukturella problem i samband med övergången mellan utbildning och yrkesliv.

5.4 Som positiva exempel kan man i detta sammanhang redovisa de goda modeller för hur man kombinerar utbildningssystem som ligger nära yrkeslivet och är inriktade på företagets behov och den lärlingsutbildning i skolan som finns i vissa medlemsstater (Tyskland, Österrike och delvis Nederländerna). I många undersökningar framhävs kvaliteten i denna så kallade varvade utbildning, som man tillskriver väsentlig betydelse för att göra övergången mellan skola och arbetsliv lättare, och därmed minska skillnaden mellan ungdomsarbetslösheten och den generella arbetslösheten.

5.5 Aktiva och förebyggande åtgärder på områdena utbildning och fortbildning i syfte att förbättra ungdomars möjligheter till sysselsättning omfattar bland annat följande ⁽¹⁰⁾:

- Säkerställandet av högvärdiga kvalifikationer från grundutbildning till och med yrkes- och fortbildning för att i möjligaste mån snabbt komma in på arbetsmarknaden och förbli där. Detta är inte enbart en uppgift för de offentliga myndigheterna utan också för näringslivet.
- Tidigt och aktivt stöd till ungdomar som söker lärlingsplatser och arbetsplatser (ev. redan efter fyra månader), förstärkta program med särskild inriktning samt individuellt stöd och coaching för integration av problemgrupper som långtidsarbetslösa ungdomar eller sådana som hoppat av lärlingsplatser eller utbildning, bl.a. genom allmännyttiga sysselsättningsprojekt och utbildningsfrämjande åtgärder.
- Utbyggnad av geografiskt heltäckande, lättillgänglig yrkesvägledning och information för unga kvinnor och män på alla utbildningsnivåer. Motsvarande kvalitetsförbättring och ökade personalresurser inom arbetsförmedlingarna.
- Undanröjande av de befintliga skillnaderna mellan utbudet och arbetsmarknadens efterfrågan vad avser kvalifikationer. Ökning av kapaciteten i grundskolesystemet (bl.a. minskning av andelen studieavbrott, kamp mot analfabetismen) samt ökade möjligheter att gå mellan lärlingsutbildning och

högskoleförberedande utbildning. Eliminering av könsegregationen i yrkesvägledningen.

- Åtgärder som säkerställer att tillfälliga arbeten och arbetsplatser med dålig social trygghet är övergående företeelser för ungdomar.

6. Förbättrade integrationsutsikter för invandrare

6.1 I de flesta EU-länder har mycket lite ändrat sig i fråga om diskrimineringen av invandrare och deras anhöriga på arbetsmarknaden. Dessa är dessutom överrepresenterade i branscher med låga löner och dåliga arbetsvillkor, de löper en mycket högre risk att bli arbetslösa och återfinns i större utsträckning i arbetsförhållanden som präglas av otrygghet, avsevärda hälsorisker, bristande säkerhet och (i några länder) sämre skydd i kollektivavtal.

6.2 Särskilt oroväckande är att denna osäkra position på arbetsmarknaden "går i arv" från den första generationens invandrare till följande generationer, bl.a. genom att de är missgynnade i skolvärlden. Ungdomar med invandrabakgrund hör i de flesta medlemsstater till den grupp som drabbas av störst osäkerhet på arbetsmarknaden och den högsta risken att aldrig komma in på den reguljära arbetsmarknaden.

6.3 EESK har redan flera gånger framfört sin åsikt att arbetskraftsinvandring är nödvändig också mot bakgrund av den demografiska utvecklingen i EU, och har visat på positiva exempel i flera medlemsstater, bl.a. i Spanien och Irland. Denna måste emellertid alltid ligga i linje med integrationspolitiken i medlemsstaterna, framför allt i fråga om sysselsättningen ⁽¹¹⁾. Invandringssituationen varierar avsevärt mellan medlemsstaterna, liksom de integrationspolitiska åtgärder som vidtagits, bland annat i fråga om arbetsmarknad och utbildning. Medlemsstaterna bör rikta särskild uppmärksamhet på de asylsökandes situation som ofta präglas av särskilda problem.

6.4 För att förbättra integrationen av invandrare krävs bland annat följande:

- Särskild uppmärksamhet bör ägnas individuellt stöd med inriktning på (för)skolan och tidiga investeringar i språkkunskaper och arbetslivsinriktade kvalifikationer, kamp mot sådant som försvårar inträdet på arbetsmarknaden (framför allt genom att så tidigt som möjligt undanröja språkhinder) samt ökat erkännande av utländska betyg och examina för invandrare.

⁽¹⁰⁾ Se EESK:s yttranden om "Ta tillvara ungdomarnas intressen i Europa – genomförande av Europeiska ungdomspakten och främjande av ett aktivt medborgarskap" (26.10.2005) föredragande: van Turnhout (EUT C 28, 3.2.2006); "Meddelande från kommissionen om den socialpolitiska agendan" (13.7.2005), föredragande: Engelen-Kefer (EUT C 294, 25.11.2005); Förslag till rådets beslut om "Riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik (i enlighet med artikel 128 i EG-fördraget)" (31.5.2005), föredragande: Malosse (EUT C 286, 17.11.2005).

⁽¹¹⁾ Se EESK:s yttrande av den 10 december 2003 om "Kommissionens meddelande till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén om invandring, integration och sysselsättning" (Föredragande: Luis Miguel Pariza Castaños) (EUT C 80, 30.3.2004).

- Mainstreaming av integrationsfrågan i all social- och arbetsmarknadspolitik (bland annat en höjning av den mellankulturella kompetensen i myndigheter och arbetsförvaltningar samt stöd till företag, särskilt små och medelstora företag). Motsvarande europeiska och nationella åtgärder bör vidtas för att främja integrationen.
- Undanröjande av institutionella hinder och diskriminering i samband med tillgången till arbetsmarknaden i medlemsstaterna (t.ex. kortare väntetider för att erhålla arbetstillstånd, särskilt för asylsökande ⁽¹²⁾) samt förhindrande av lönedumpning samtidigt som integrationsperspektivet stärks i den europeiska invandringspolitiken (det gäller att undvika en invandringspolitik som försvårar integration genom att främja temporär invandring och därmed osäkra arbetsförhållanden och marginalisering).
- Förbättring av det statistiska läget när det gäller kopplingarna mellan invandrarbakgrund och segregation och diskriminering på arbetsmarknaden ⁽¹³⁾.
- Förebyggande åtgärder och sanktioner samt partnerskap mellan arbetsmarknadsparterna och de offentliga myndigheterna på nationell nivå för att bekämpa svartarbete och förhindra social dumpning och snedvridning av konkurrensen, i synnerhet i samband med gränsöverskridande arbetskraftsrörelser.

7. Utnyttja möjligheterna till sysselsättning för äldre

7.1 Det viktigaste svaret på den demografiska utmaningen lyder målinriktad tillväxtpolitik och ökad sysselsättning. Den arbetskraftspotential som krävs finns redan tillgänglig. Sysselsättningspotentialen hos äldre arbetstagare (55+) är emellertid fortfarande otillräckligt utnyttjad i hela EU.

7.2 Risken för långtidsarbetslöshet stiger snabbt med ökande ålder. I genomsnitt för EU-25 ligger långtidsarbetslösheten för äldre (50-64) på över 60 %. Mot den bakgrunden måste man därför se till att äldre arbetstagare också i praktiken har möjligheter att finna arbete, även stadigarvarande arbeten.

7.3 Väsentliga skäl till förtida utträde från arbetsmarknaden är sviktande hälsa på grund av svåra arbetsvillkor, hög arbetsintensitet, friställande av äldre arbetstagare, bristande fortbildning och bristande sysselsättningsmöjligheter och möjligheter att komma tillbaka in på arbetsmarknaden. Satsningar på att höja

⁽¹²⁾ Se EESK:s yttrande av den 28 november 2001 om "Förslag till rådets direktiv om miniminormer för mottagande av asylsökande i medlemsstaterna", föredragande: Mengozzi (EGT C 48, 21.2.2002).

⁽¹³⁾ Eurostat arbetar samtidigt med en tillfällig modul som behandlar sysselsättningsituationen för invandrare och deras barn som skall ingå i insamlingen av uppgifter för 2008. Målet är att bättre beakta personer av utländsk härkomst som förstärker den europeiska arbetskraften.

sysselsättningsgraden bland äldre i första hand genom insatser i pensionssystemet som syftar till försämrade tillgång och försämrade rättigheter till stöd missar det väsentliga i saken.

7.4 Endast en medveten politik för aktivt åldrande, inklusive omfattande möjligheter till deltagande i fortbildningsåtgärder och livslångt lärande, kan leda till en hållbar ökning av andelen sysselsatta bland äldre. En socialt acceptabelt väg, t.ex. att i samarbete med arbetsmarknadsparterna skapa en fungerande arbetsmarknad för äldre med stabila arbetsplatser och hög anställbarhet och högre andel förvärvsarbete, finns det exempel på i de nordiska medlemsstaterna (i första hand det integrerade åtgärds paketet inom ramen för det nationella handlingsprogrammet för äldre i Finland).

7.5 Centrala beståndsdelar i en konsekvent omvandling i riktning mot ett arbetsliv som inte diskriminerar äldre är följande ⁽¹⁴⁾:

- Omfattande rådgivning och stöd till arbetssökande samt offensivt förmedlingsstöd (bl.a. genom sysselsättningsfrämjande åtgärder, hjälp för tillträde till arbetsmarknaden, allmännyttiga sociala projekt) och, vid behov, rehabiliteringsåtgärder inriktade på långsiktig återintegrering på arbetsmarknaden. Det krävs också en motsvarande aktiv arbetsmarknadspolitik för långsiktig planeringssäkerhet för arbetsförmedlingarna.
- Skapande av socialt acceptabla incitament för att senarelägga pensionering och där så är möjligt eller önskvärt, utbyggnad av attraktiva modeller för en successiv övergång från förvärvslivet till ålderspension inom de offentliga pensionsystemen (t.ex. vidareutveckling av modellen med deltidsarbeten för äldre).
- Åtgärder som syftar till att ge människor fysiska och psykiska möjligheter att förvärvsarbeta längre, i första hand genom minskade krav på prestationer i företagen och en åldersanpassad utformning av arbetsvillkoren (till exempel incitament till utbyggnad av hälsovården på arbetsplatsen, omfattande företagsprogram för friskvård och förebyggande åtgärder samt skydd av arbetstagare).
- Äldre bör delta i större utsträckning i vidareutbildning (kvalifikationsoffensiv 40+, incitament för ökat deltagande i företagsintern vidareutbildning för särskilt lågkvalificerade).

⁽¹⁴⁾ Se EESK-yttrandet av den 15.12.2004 om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Att öka äldre arbetstagares sysselsättning och senarelägga utträdet från arbetsmarknaden" (föredragande: Gérard Dantin) (EUT C 157, 28.6.2005).

— Medvetandehöjande åtgärder till förmån för äldre arbetstagarare (uppvärdering av erfarenheternas värde och överföring av den kompetens som har förvärvats i arbetslivet till yngre arbetstagarare) samt rådgivning och stöd till företag, i synnerhet små och medelstora företag, i samband med framåtblickande personalplanering och utveckling av en åldersanpassad arbetsorganisation.

8. Ökad sysselsättning bland kvinnor

8.1 Trots att kvinnor under de senaste 30 åren i fråga om formella kvalifikationer tydligt har närmat sig männen är möjligheterna på arbetsmarknaden fortfarande inte lika. Kvinnor arbetar fortfarande i hög utsträckning i traditionella tjänsteyrken och i industrisektorer som av tradition har hög andel kvinnliga arbetare. Med avseende på position i yrkeslivet har kvinnor avsevärt sämre utsikter efter examen. Möjligheterna att förena yrkesliv och familj är liksom tidigare ojämförligt svårare än för män.

8.2 Andelen deltidsarbetande är i alla åldersgrupper mycket högre än motsvarande siffra för männen. Det ökade deltidsarbetet, som när det är fritt valt och inte innebär någon återvändsgränd i fråga om inkomst- och arbetsmarknadsmöjligheter välkomnas i sig, utgör i de flesta medlemsstater ytterligare en huvudfaktor till en könsuppdelning av arbetsmarknaden.

8.3 Inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män är fortfarande stora i nästan alla yrkesgrupper och oberoende av statusen på arbetsmarknaden. Särskilt negativ inverkan på karriärmöjligheterna, inkomsterna och de sociala rättigheterna har längre avbrott i yrkeslivet för vård av barn och anhöriga. Medan männen kan räkna med successivt ökande inkomster med ökande ålder stagnerar kvinnornas inkomster just i de åldersgrupper då de gör ett avbrott i yrkeslivet eller övergår till deltid på grund av barnen.

8.4 Att det inte behöver vara så och att "integrering av jämställdhetsperspektivet" kan vara mer än ett slagord kan man se i exempelvis Danmark och Sverige. Här är inkomstskillnaderna mycket lägre, sysselsättningsgraden bland kvinnor mycket högre och tillgången till barnomsorg, i synnerhet för barn under två år, mycket högre än i andra EU-länder. Nederländerna är ett annat positivt exempel. Här är andelen förvärvsarbetande kvinnor mycket hög, liksom andelen deltidsarbetande – ett deltidsarbete som till största delen är frivilligt valt.

8.5 Följande faktorer är centrala för att kunna lösa de strukturella problemen med kvinnors sysselsättning ⁽¹⁵⁾:

⁽¹⁵⁾ Se EESK-yttrandet av den 15.12.2004 om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: En färdplan för jämställdhet 2006-2010" (föredragande: Attard) (EUT. C 318, 23.12.2006) och yttrandet från den 29.9.2005 om *Kvinnofattigdom i Europa*, föredragande: King (EUT C 24, 31.1.2006).

— Åtgärder för att undanröja befintlig diskriminering på arbetsmarknaden och strukturella orsaker till inkomstskillnader mellan könen, i synnerhet främjande av egen social trygghet för kvinnor, framför allt genom åtgärder för att utveckla osäkra deltidsarbeten med dålig social trygghet samt förbättra regleringen av deltidsarbete (exempelvis genom att utsträcka rätten till deltid för föräldrar med rätt att återgå till heltid, ökat deltagande i företagsinterna program för vidareutbildning).

— Kraftig utbyggnad av den allmänna barnomsorgen, anpassad till yrkeslivet, utanför hemmet för småbarn och skolbarn med hög kvalitet till ett rimligt pris. Bidrag till ett effektivt främjande av delat ansvar för omvårdnaden av barnen (framför allt incitament till större deltagande bland fäder).

— Avlägsnande av familjepolitiska åtgärder som stimulerar avbrott i yrkeslivet, i synnerhet längre avbrott med efterföljande minskade möjligheter till återinträde. Föräldrapenningen får inte inverka negativt på inkomstutvecklingen, inte stimulera kvinnor att avbryta karriären och inte utgöra ett nytt hinder för att dela ansvaret för omvårdnaden mellan makarna.

— Arbetsmarknadspolitiska åtgärder som syftar till att främja återinträde på arbetsmarknaden efter föräldraledigheten (bl.a. stöd till initiativ för egenföretagande) samt åtgärder mot en devalvering av kvalifikationerna och mot inkomstförluster (bland annat flexibla modeller för vidareutbildning medan barnen är små eller fortsatt arbete med reducerad arbetstid).

— En utformning av arbetstiden som inte missgynnar familjer (bland annat möjligheter för föräldrar till småbarn och skolbarn att delta i utformningen av arbetstiden, överenskomelser om distansarbete samt rätten till flexibla arbetsvillkor för personer med ansvar för vård av barn eller anhöriga).

9. Att främja funktionshinderade möjligheter på arbetsmarknaden

9.1 Funktionshinderade hör i stor utsträckning hemma i den grupp som är utestängd från arbetsmarknaden. Arbetstagarare med funktionshinder får i större utsträckning nöja sig med låglönearbeten och diskrimineras ofta med avseende på tillgången till fortbildning och karriärmöjligheter. Mot bakgrund av att 15 % av EU:s befolkning i arbetsför ålder har ett funktionshinder av något slag och med tanke på den låga sysselsättningsgraden i denna grupp skulle ett ökat deltagande av funktionshinderade på arbetsmarknaden bidra avsevärt till uppnåendet av Lissabonmålen.

9.2 Mot den bakgrunden välkomnar EESK kommissionens dokument om integration av handikappfrågor i EU:s sysselsättningsstrategi ⁽¹⁶⁾, som utgör en positiv utgångspunkt för integrationen av människor med funktionshinder på arbetsmarknaden och som uppmärksammar att integration på arbetsmarknaden är det bästa sättet att bekämpa social utestängning. Kommittén hänvisar till att de flesta av dessa människor drabbas av sitt funktionshinder under yrkeslivet, men att endast få erbjuds möjlighet att återvända till ett arbete som är anpassat till deras funktionshinder. Positiva exempel på detta område är de stränga antidiskrimineringslagar som finns t.ex. i Storbritannien, kopplade till mekanismer för överklagande, och Danmark, där man förenar en flexibel arbetsmarknad med tillräcklig social trygghet och stora möjligheter till utbildning och fortbildning.

9.3 Följande åtgärder bör prioriteras för att främja sysselsättning bland funktionshindrade ⁽¹⁷⁾:

- Anpassning av skatte- och bidragssystemen så att förvärvsarbete och övergång till förvärvsarbete blir attraktivt, exempelvis genom sociala förmåner som kopplas till förvärvsarbete. Efter en försöksperiod där man bedömer möjligheterna

att förvärvsarbete bör återgång till förtidspension vara möjlig.

- Utveckling, genomförande och stöd till aktiva arbetsmarknadsprogram (i synnerhet rehabiliteringsåtgärder), särskilt för funktionshindrade, samt åtgärder för att underlätta övergången från skyddad arbetsplats till den reguljära arbetsmarknaden (t.ex. skräddarsydda informationsåtgärder för funktionshindrade arbetssökande).
- Anpassning av arbetsplatsen för funktionshindrade och främjande av positiva åtgärder särskilt för arbetstagare som drabbats av sitt funktionshinder under yrkesutövande. Man bör också se närmare på möjligheterna att ta ledigt från jobbet för yrkesmässig fortbildning samt på anpassning av arbetsbeskrivningar eller alternativ uppgifter.
- Ytterligare stöd till arbetstagare med funktionshinder samt sociala förmåner till funktionshindrade så att arbetstagare med en funktionshindrad familjemedlem kan fortsätta att arbeta.

Bryssel den 12 juli 2007

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁶⁾ EMCO/II/290605.

⁽¹⁷⁾ Se EESK-yttrandet av den 20.4.2006 om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Funktionshindrade personers situation i den utvidgade Europeiska unionen: den europeiska handlingsplanen 2006-2007" (föredragande: Tatjana Greif), (EUT C 185, 8.8.2006) samt EESK förberedande yttrande av den 17.1.2007 om "Lika möjligheter för personer med funktionshinder", föredragande: Joost (EUT C 93, 27.4.2007).